

ทนุภาคีระดับพื้นที่ ลดเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

“ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา” เป็นปัญหาที่ไม่อาจแก้ได้ด้วยการสนับสนุนทุนการศึกษาเพียงอย่างเดียว เพราะต้องเผชิญกับปัญหาซ้อนทับหลายมิติ เช่น เด็กยากจนต้องช่วยผู้ใหญ่ในครัวเรือนทำงาน (หรือแม้แต่เด็กต้องเป็นเสาหลักเลี้ยงทั้งครอบครัวเพราะผู้ใหญ่มีภาวะเจ็บป่วยหรือแก่ชรา) เด็กกลุ่มชาติพันธุ์ เด็กในพื้นที่ห่างไกล ฯลฯ อีกทั้งรัฐบาลส่วนกลางก็ไม่อาจดูแลได้ครอบคลุมทั้งหมด “การส่งเสริมความเข้มแข็งในระดับพื้นที่” จึงทุกภาคส่วนในพื้นที่นั้นๆ มาร่วมกันแก้ไขปัญหาย่างครบวงจร จึงเป็นแนวคิดสำคัญที่ถูกนำมาใช้เพื่ออุดช่องว่างดังกล่าว

ในงาน Direk Talk ประจำปี 2566 “บนทางแพร่งของกาลเปลี่ยนผ่าน” จัดโดยศูนย์วิจัย ดิเรก ชัยนาม คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อเร็วๆ นี้ นายไชยจิต อาจารย์สาขาวิชาบริหารรัฐกิจ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ บรรยายหัวข้อ “การบริหารงานเชิงพื้นที่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา : วิเคราะห์เครือข่ายระดับจังหวัด” ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนโดย กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) งานนี้มีจุดประสงค์เพื่อขับเคลื่อน “การจัดการศึกษาระดับพื้นที่ (Area Based Education-ABE)” มีเป้าหมายเฉพาะคือ “ดูแลเด็กที่หลุดหรือเสี่ยงหลุดออกจากระบบการศึกษา และที่ขาดโอกาสทางการศึกษา” บนโจทย์สำคัญคือ ทำอย่างไรในจังหวัดจะมีบทบาทการประสานความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่ายหลายภาคส่วนที่เกี่ยวข้องไม่ว่าภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมและภาควิชาการ ในการพัฒนาระบบฐานข้อมูลเชิงพื้นที่เพื่อเข้าถึงเป้าหมายและสร้างความตระหนักถึงปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาภายในจังหวัด เพื่อค้นหารูปแบบการช่วยเหลือที่เหมาะสม โครงการปี 2565 กสศ. สนับสนุน 12 จังหวัด

นำร่อง ได้แก่ แม่ฮ่องสอน ลำปาง พะเยา สุโขทัย พิษณุโลก ขอนแก่น สุรินทร์ ระยอง สมุทรสงคราม สุราษฎร์ธานี สงขลาและปัตตานี ซึ่งผู้นำในการสร้างเครือข่าย บางจังหวัดริเริ่มโดยภาครัฐ (ส่วนกลาง) เช่น ศึกษาธิการจังหวัด พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด บางจังหวัดริเริ่มโดยภาครัฐ (ส่วนท้องถิ่น) เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) แต่บางจังหวัดก็ใช้ภาคประชาสังคม

ทั้งนี้ กสศ. กำหนดเป้าหมายไว้ 4 ประการ 1.มีกลไกความร่วมมือเชิงพื้นที่ในด้านการศึกษา 2.มีฐานข้อมูลระดับจังหวัดเพื่อดูแลเด็กกลุ่มเป้าหมาย 3.มีกลไกเฝ้าระวังเปลี่ยนแปลงวิธีคิดให้คนในพื้นที่เห็นว่าการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในพื้นที่เป็นสิ่งที่คนในพื้นที่ต้องร่วมกันจัดการ และ 4.เกิดนวัตกรรมซึ่งหมายถึงรูปแบบใหม่ในการให้บริการสาธารณะที่มาจากความร่วมมือกันคิดของผู้มีส่วนได้-ส่วนเสีย

อาจารย์ชาย ขยายความประเด็น “นวัตกรรม” ซึ่งหมายถึง “การดูแล ช่วยเหลือและส่งต่อกลุ่มเป้าหมายอย่างครบวงจร” ว่า “ถ้าพึ่งการพาดูแลเป้าหมายเข้าระบบการศึกษา หรือสนับสนุนทุนการศึกษาเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ” ต้องดูองค์ประกอบแวดล้อมด้วย เช่น ครอบครัวเด็กนั้นเป็นอย่างไร อาทิ สภาพที่อยู่อาศัย จำนวนหนังสือในบ้าน ฯลฯ มิติที่หลากหลายเหล่านี้จำเป็นต้องมีกลไกการจัดการเครือข่าย

ข้อค้นพบจากการศึกษาใน 12 จังหวัดนำร่อง พบเครือข่าย 3 รูปแบบ คือ 1. Self-Governed Network (เครือข่ายจัดการตนเอง) เป็นเครือข่ายที่เหนียวแน่นและเป็นอิสระ มักเกิดขึ้นในพื้นที่ที่ภาคีเครือข่ายในพื้นที่นั้นเคยทำงานร่วมกันมาแล้วในประเด็นสาธารณะเรื่องอื่นๆ การทำงานมักเป็นวงจำกัด การตัดสินใจเรื่องใดๆ มาจากการเห็นพ้องต้องกันของคนในภาคี รวมถึงการรับสมาชิกใหม่ด้วย ข้อดีคือมีประสิทธิภาพเนื่องจากทุกคนในภาคีรับรู้ร่วม

ชาย ไชยชิต

กันตลอดขั้นตอนการทำงาน มีการเลียบทบทวนหน้าที่ แต่ก็มีข้อจำกัดเพราะไม่ถนัดในการขยายวงให้กว้างขึ้น รวมถึงความสามารถในการจัดการปัญหาใหม่ๆ เพราะต้องให้ทุกคนมีความรู้และทักษะเหมือนกันจึงจะเดินไปด้วยกันได้

2. Lead Organization Network (เครือข่ายองค์กรนำ) แม้จะเป็นเครือข่ายเดียวกัน แต่จะมีองค์กรหนึ่งที่เหมือน “พี่ใหญ่” เครือข่ายแบบนี้มักเกิดในกรณีที่มีหน่วยงานหนึ่งเป็นผู้รับผิดชอบหลัก เป็นหน่วยรับงบประมาณ จึงมีหน้าที่เขียนโครงการ ประสานภาคส่วนต่างๆ ว่าจะให้ใครมาเข้าร่วมเครือข่ายบ้าง กำหนดบทบาทด้วยว่างานใดจะทำเวลาไหนและโดยใคร ซึ่งองค์กรนำจะรู้จักสมาชิกในเครือข่ายทั้งหมด แต่องค์กรอื่นๆ ที่เป็นสมาชิกในเครือข่ายอาจไม่รู้จักกันเองอย่างทั่วถึง ข้อดีคือมีประสิทธิภาพสูงในการขับเคลื่อนเพราะมีผู้นำหลักชัดเจน

อย่างไรก็ตาม เครือข่ายแบบนี้ข้อจำกัดคือ ประสิทธิภาพขององค์กรนำขึ้นอยู่กับผู้บริหารที่มองเห็นโอกาสและพร้อมสนับสนุนทรัพยากรในการทำงานร่วมกับองค์กรอื่นๆ ซึ่งโดยมากที่พบคือภาคประชาสังคม (เช่น มูลนิธิ) หรือภาครัฐส่วนท้องถิ่น (เช่น อบจ.) จะมีบทบาทเป็นองค์กรนำ ขณะเดียวกัน การที่องค์กรอื่นๆ ที่เป็นสมาชิกในเครือข่ายไม่รู้จักรักกันเองอย่างทั่วถึง หากเกิดความเปลี่ยนแปลงในองค์กรนำ (เช่น คนที่เคยทำงานไม่อยู่แล้ว นโยบายเปลี่ยนแปลง) การทำงานของเครือข่ายก็จะเฉื่อยลง เพราะขีดความสามารถในการทำงานไม่ถูกกระจายออกไป

และ **3. Network Administration Organization (องค์กรบริหารเครือข่าย)** ในขณะที่เครือข่ายแบบที่ 2 องค์กรนำต้องแยกภาระหนักจากการทำงาน 2 หน้าที่ ทั้งภารกิจประจำขององค์กรตนเองและต้องออกไปทำงานร่วมกับองค์กรอื่นๆ

ในเครือข่าย จึงเกิดเครือข่ายแบบที่ 3 นี้ ที่เป็นการนำตัวแทนและทรัพยากรขององค์กรต่างๆ ในภาคีมาร่วมกันทำงานในลักษณะแยกออกมาเป็นอีกองค์กรหนึ่ง มีคำเรียกว่า ศูนย์บ้าง สถาบันบ้าง มีนักบริหารจัดการเครือข่ายที่เชี่ยวชาญด้านการประสานงาน และมีประสิทธิภาพในการขยายเครือข่าย

“การวิเคราะห์ผลลัพธ์ในระยะกลางและระยะยาว”

มากกว่าการทำงานช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายแบบเฉพาะหน้า มีปัจจัยต้องคำนึง เช่น ที่มาของเครือข่าย ซึ่งบางแห่งเป็นการต่อยอดจากเครือข่ายเดิมที่มีอยู่ อาทิ สมัชชาสุขภาพ เครือข่ายทำงานด้านสิ่งแวดล้อม (จำนวนสมาชิกในเครือข่าย กลุ่มเป้าหมายซึ่งแต่ละพื้นที่ไม่เหมือนกัน (อาทิ จ.แม่ฮ่องสอน เป็นพื้นที่ชายแดน กลุ่มเป้าหมายคือเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ ในขณะที่ จ.ระยอง เป็นพื้นที่อุตสาหกรรม กลุ่มเป้าหมายคือเด็กในครัวเรือนแรงงานย้ายถิ่น) ทูนหรือทรัพยากรของเครือข่ายทั้งภายในและภายนอก

“การมีองค์กรภาคส่วนอื่น เช่น ภาคธุรกิจเป็นจำนวนมากแล้วก็มีการจัดทำโครงการ เช่น CSR แล้วก็พยายามเอาเงินมาลงกับโรงเรียน ลงโรงเรียนไหนก็โรงเรียนนั้น เพราะเขาอาจจะไม่รู้ว่ามีพื้นที่จังหวัดนี้มันยังมีอีกหลายเรื่องให้ทำ ไม่ใช่แค่ซื้อของไปแจก ดังนั้น ถ้าเครือข่ายในพื้นที่มองเห็นทุนเห็นโอกาสแบบนี้ แล้วสามารถมีข้อมูลของกลุ่มเป้าหมายได้ การจับคู่กันระหว่างคนที่ต้องการช่วยเหลือสังคมกับคนที่ต้องการรับการอุดหนุนช่วยเหลือ มันก็จะตรงเป้ามากขึ้น อันนี้คือการวิเคราะห์ทรัพยากรว่าในพื้นที่มีอะไร มีทุนอะไร มีการสนับสนุนอย่างไร มีความเข้มแข็งของชุมชนอย่างไร ส่วนทรัพยากรภายในของเครือข่าย ก็คือทุนทั้งหลายที่ถูกนำมาแลกเปลี่ยนกัน ซึ่งในการศึกษาวิเคราะห์เครือข่าย ทุนมีหลายประเภท ทั้งที่เป็นเงิน ที่เป็นกายภาพ ที่เป็นข้อมูลความรู้ ที่เป็นอำนาจ เป็นความไว้วางใจ เหล่านี้เป็นสิ่งที่ต้องเอามาแลกเปลี่ยนและไหลเวียนกัน ทุนภายนอก-ภายในจะทำให้การจัดการเครือข่ายไปสู่ผลลัพธ์ได้” อาจารย์ชาย ระบุ

หากเจาะจงในประเด็นการจัดการศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ จะมีองค์ประกอบ 4 เรื่อง **1.ระบบการศึกษา** มีแนวทางจัดการเรียนการสอน หลักสูตรทางเลือกที่เข้าถึงเป้าหมายกลุ่มเสี่ยง มีระบบคัดกรอง ระบบส่งต่อระหว่างโรงเรียนกับสถานประกอบการเพื่อรองรับเด็กหลุดออกนอกระบบ มีศูนย์ประสานการคุ้มครองเยียวยาที่มากกว่าเรื่องการศึกษา เช่น เด็กที่ถูกล่วงละเมิด ได้รับความกระทบ

กระเทือนทางจิตใจ มีอาการเจ็บป่วยต้องได้รับการดูแล

2.กระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในระดับชั้นเรียน เช่น ครู ผู้ดูแลเด็ก ผู้จัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีนวัตกรรมหลากหลาย **3.การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้** เพราะชีวิตของเด็กไม่ได้อยู่แต่ในโรงเรียน แต่ยังมีปัจจัยอื่นๆ ที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของเด็ก เช่น ครอบครัว ชุมชน อาชีพ บางครัวเรือนเด็กกำลังอยู่ในหัตถ์อ่าน-เขียน แต่ไม่มีหนังสือสักเล่ม การมีแหล่งเรียนรู้ในชุมชนรองรับ จะช่วยเด็กกลุ่มนี้ได้ และ **4.กลไกการคุ้มครองทางสังคม** เช่น การมีกองทุนระดับจังหวัด มีโครงการคุ้มครองเด็ก

หนึ่งในตัวอย่างที่น่าสนใจคือ จ.ระยอง ซึ่งมี อบจ. เป็นองค์กรนำขับเคลื่อนงาน โดย อบจ. ตั้งองค์กรที่เรียกว่า **“RILA (Rayong Inclusive Learning Academy)”** เพื่อระดมคนที่ทำงานด้านการศึกษาอย่างจริงจัง เช่น อดีตข้าราชการที่เกษียณอายุ เคยเป็นศึกษานิเทศก์มาก่อน คนเหล่านี้เคยทำงานและเข้าใจพื้นที่เป็นอย่างดี RILA จึงถูกตั้งขึ้นมาเพื่อเป็นพื้นที่ให้คนเหล่านี้ทำงาน เป็นองค์กร **“คลังสมอง”** พร้อมไปกับการประสานเครือข่าย รวมถึงตั้งมูลนิธิส่งเสริมการศึกษาจังหวัดระยอง ประสานภาคเอกชน นำเงินมาลงขันกันเพื่อส่งเสริมคนในจังหวัด

“เราสามารถทำแผนยุทธศาสตร์การศึกษาระยะยาว เพื่อคนระยองได้ ทั้งในเชิงของระบบ คือการมีหลักสูตรที่เป็นลักษณะเฉพาะ ทั้งการมีนวัตกรรมของการดูแล คือ มีห้องเรียนที่มีรูปแบบการเรียนการสอนที่ Sensitive (ละเอียดอ่อน) ต่อความเหลื่อมล้ำ และสุดท้ายคือการมีกองทุนที่จะดูแลช่วยเหลือ” อาจารย์ชาย ยกตัวอย่าง

SCOOP@NAEWNA.COM

Use: กาศแล้วสำหรับผลการแข่งขันโครงการ “The 4th Kibo Robot Programming Challenge” โดยทีมกาแล็กติก 4 (Galactic 4)คว้ารางวัลชนะเลิศของการแข่งขันได้เป็นตัวแทนประเทศไทยเข้าร่วมแข่งขันรอบชิงแชมป์นานาชาติผ่านทางออนไลน์ในการกิจแข่งขันเจียมนโปรแกรมควบคุมหุ่นยนต์ผู้ช่วยนักบินอวกาศแอสโตรบี (Astrobee) ที่ปฏิบัติงานอยู่บนสถานีอวกาศนานาชาติ (International Space Station : ISS) ให้ปฏิบัติการกิจตามที่ได้รับมอบหมาย โดยจะ

เวียดนาม และสหรัฐอเมริกา ซึ่งจะจัดขึ้นในช่วงเดือนตุลาคม 2566 ส่วนรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 ได้แก่ ทีมสเปซเพนกวิน (Space Penguin) จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 2 ได้แก่ ทีมจีดัมเบิลยูอาร์ทีม (GWR Team) จากสถาบันโคเซ็นแห่งสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง และรางวัลทีมนำเสนอดีเด่น ได้แก่ ทีม

'กาแล็กติก 4' ชนะเลิศ 'คิโตะ โรบ็อตฯ ครั้งที่ 4'

ถ่ายทอดสดจากศูนย์อวกาศสีทิพย์ ประเทศญี่ปุ่นในเดือนตุลาคม 2566 นี้ ผ่านช่องทางของแจ็กซาทีมชนะเลิศได้แก่ ทีมกาแล็กติก 4 (Galactic 4) จากสถาบันเทคโนโลยีนานาชาติสิรินธรมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สมาชิก 4 คน ประกอบด้วย นายณัฐวินทร์ แยมประเสริฐ นายเดชธรดาศรี นายกษิต ศานตรัักษ์ และ นายชิวานนท์ ชูสิทธิ์ ทั้งหมดเป็นนักศึกษาปริญญาตรี ชั้นปีที่ 2 ได้เป็นตัวแทนประเทศไทยเข้าร่วมการแข่งขันรอบชิงแชมป์นานาชาติ ร่วมกับตัวแทนเยาวชนอีก 11 ประเทศ ได้แก่ เกาหลีใต้ บังกลาเทศ อินโดนีเซีย ญี่ปุ่น มาเลเซีย เมปาล นิวซีแลนด์ สิงคโปร์ ใต้หวัน

ยูเมะ (Yume) จากโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายมัธยม) กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) โดย สวทช. ร่วมกับองค์การสำรวจอวกาศญี่ปุ่น หรือแจ็กซา และหน่วยงาน

พันธมิตร ได้แก่ สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) สถาบันเทคโนโลยีอวกาศนานาชาติเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ บริษัทเดลวี แอร์สเปซ จำกัด และบริษัทเอ็นบีเอสเปซ จำกัด ร่วมกันจัดแข่งขันโครงการ The 4th Kibo Robot Programming Challenge เพื่อพัฒนาขีดความรู้ความสามารถด้านสะเต็มศึกษาของเยาวชนไทย โดยในปีนี้มีเยาวชนสมัครเข้าร่วมการแข่งขัน 182 ทีม เป็นจำนวนที่สูงมากที่สุดในบรรดาประเทศที่เข้าร่วมการแข่งขันทั้งหมด แสดงให้เห็นถึงความสนใจของเยาวชนไทยที่มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการเข้าร่วมกิจกรรม ติดตามได้ที่ www.nstda.or.th/spaceducation หรือเฟซบุ๊ก NSTDA SPACE Education

วันจันทร์ ที่ 17 กรกฎาคม พ.ศ. 2566

(https://www.naewna.com/ads_redirect.php?pid=13&id=345&url=https%3A%2F%2Fwww.pttplc.com%2Fth%2FHome.aspx&stat=1)

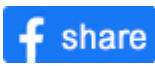
หน้าแรก (<https://www.naewna.com/index.php>) / ข่าว Like สาระ (<https://www.naewna.com/likesara>)

สัปดาห์แนวหน้า : หนูนภาศิระระดับพื้นที่ ลดเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

วันเสาร์ ที่ 15 กรกฎาคม พ.ศ. 2566, 06.00 น.

Tag : สัปดาห์แนวหน้า (<https://www.naewna.com/tags/สัปดาห์แนวหน้า>)

(<https://www.facebook.com/NaewnaOnline>)

(https://twitter.com/naewna_news)

(<https://page.line.me/hfu9282g?openQrModal=true>)

(<https://www.youtube.com/channel/UC7d3VlqC5LvIraCNHBFtjw>)

(<https://www.instagram.com/naewnaneews>)

(<https://www.tiktok.com/@naewna?lang=th-TH>)

“ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา” เป็นปัญหาที่ไม่อาจแก้ได้ด้วยการสนับสนุนทุนการศึกษาเพียงอย่างเดียว เพราะต้องเผชิญกับปัญหาซ้อนทับหลายมิติ เช่น เด็กยากจนต้องช่วยผู้ใหญ่ในครัวเรือนทำงาน (หรือแม้แต่เด็กต้องเป็นเสาหลักเลี้ยงทั้งครอบครัวเพราะผู้ใหญ่มีภาวะเจ็บป่วยหรือแก่ชรา) เด็กกลุ่มชาติพันธุ์ เด็กในพื้นที่ห่างไกล ฯลฯ อีกทั้งรัฐบาลส่วนกลางก็ไม่อาจดูแลได้ครอบคลุมทั้งหมด “การส่งเสริมความเข้มแข็งในระดับพื้นที่” ดึงทุกภาคส่วนในพื้นที่นั้นๆ มาร่วมกันแก้ไข ปัญหาอย่างครบวงจร จึงเป็นแนวคิดสำคัญที่ถูกรนำมาใช้เพื่ออุดช่องว่างดังกล่าว

ในงาน Direk Talk ประจำปี 2566 “บนทางแพร่ง ของกาลเปลี่ยนผ่าน” จัดโดยศูนย์วิจัย ดิเรก ชัยนาม คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อเร็วๆ นี้ ชาย ไซยชิต อาจารย์สาขาวิชาบริหารรัฐกิจ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ บรรยายหัวข้อ “การบริหารงานเชิงพื้นที่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา : วิเคราะห์เครือข่ายระดับจังหวัด” ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนโดย กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.)

งานนี้มีจุดประสงค์เพื่อขับเคลื่อน “การจัดการศึกษาระดับพื้นที่ (Area Based Education- ABE)” มีเป้าหมายเฉพาะคือ “ดูแลเด็กที่หลุดหรือเสี่ยงหลุดออกจากระบบการศึกษา และที่ขาดโอกาสทางการศึกษา” บนโจทย์สำคัญคือ ทำอย่างไรในจังหวัดจะมีบทบาทการประสานความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่ายหลายภาคส่วนที่เกี่ยวข้องไม่ว่าภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมและภาควิชาการในการพัฒนาระบบฐานข้อมูลเชิงพื้นที่เพื่อเข้าถึงเป้าหมายและสร้างความตระหนักถึงปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาภายในจังหวัด เพื่อค้นหารูปแบบการช่วยเหลือที่เหมาะสม

โครงการปี 2565 กสศ. สนับสนุน 12 จังหวัดนำร่อง ได้แก่ แม่ฮ่องสอน ลำปาง พะเยา สุโขทัย พิษณุโลก ขอนแก่น สุรินทร์ ระยอง สมุทรสงคราม สุราษฎร์ธานี สงขลาและปัตตานี ซึ่งผู้นำในการสร้างเครือข่าย บางจังหวัดริเริ่มโดยภาครัฐ (ส่วนกลาง) เช่น ศึกษาธิการจังหวัด พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด บางจังหวัดริเริ่มโดยภาครัฐ (ส่วนท้องถิ่น) เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) แต่บางจังหวัดก็ใช้ภาคประชาสังคม

ทั้งนี้ กสศ. กำหนดเป้าหมายไว้ 4 ประการ 1.มีกลไกความร่วมมือเชิงพื้นที่ในด้านการศึกษา 2.มีฐานข้อมูลระดับจังหวัดเพื่อดูแลเด็กกลุ่มเป้าหมาย 3.มีกลไกองค์กรเปลี่ยนวิถีคิดให้คนในพื้นที่เห็นว่าการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในพื้นที่เป็นสิ่งที่คุณในพื้นที่ต้องร่วมกันจัดการ และ 4.เกิดนวัตกรรมซึ่งหมายถึงรูปแบบใหม่ในการให้บริการสาธารณะที่มาจากการร่วมกันคิดของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

อาจารย์ชาย ขยายความประเด็น “นวัตกรรม” ซึ่งหมายถึง “การดูแล ช่วยเหลือและส่งต่อกลุ่มเป้าหมายอย่างครบวงจร” ว่า “ลำพังการพากลุ่มเป้าหมายเข้าระบบการศึกษา หรือสนับสนุนทุนการศึกษาเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ” ต้องดูองค์ประกอบแวดล้อมด้วย เช่น ครอบครัวเด็กนั้นเป็นอย่างไร อาชีพ สภาพที่อยู่อาศัย จำนวนหนังสือในบ้าน ฯลฯ มิติที่หลากหลายเหล่านี้จำเป็นต้องมีกลไกการจัดการเครือข่าย

ข้อค้นพบจากการศึกษาใน 12 จังหวัดนำร่อง พบเครือข่าย 3 รูปแบบ คือ 1. Self-Governed Network (เครือข่ายจัดการตนเอง) เป็นเครือข่ายที่เหนียวแน่นและเป็นอิสระ มักเกิดขึ้นในพื้นที่ที่ภาคีเครือข่ายในพื้นที่นั้นเคยทำงานร่วมกันมาแล้วในประเด็นสาธารณะเรื่องอื่นๆ การทำงานมักเป็นวงจำกัด การตัดสินใจเรื่องใดๆ มาจากการเห็นพ้องต้องกันของคนในภาคี รวมถึงการรับสมาชิกใหม่ด้วย ข้อดีคือมีประสิทธิภาพเนื่องจากทุกคนในภาคีรับรู้ร่วมกันตลอดขั้นตอนการทำงาน มีการแลกเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ แต่ก็มีข้อจำกัดเพราะไม่ง่ายในการขยายวงให้กว้างขึ้น รวมถึงความสามารถในการจัดการปัญหาใหม่ๆ เพราะต้องให้ทุกคนมีความรู้และทักษะเหมือนกันจึงจะเดินไปด้วยกันได้

2. Lead Organization Network (เครือข่ายองค์กรนำ) แม้จะเป็นเครือข่ายเดียวกัน แต่จะมีองค์กรหนึ่งที่เหมือน “พี่ใหญ่” เครือข่ายแบบนี้มักเกิดในกรณีที่มีหน่วยงานหนึ่งเป็นผู้รับผิดชอบหลัก เป็นหน่วยรับงบประมาณ จึงมีหน้าที่เขียนโครงการ ประสานภาคส่วนต่างๆ ว่าจะให้ใครมาเข้าร่วมเครือข่ายบ้าง กำหนดบทบาทด้วยว่างานใดจะทำเวลาไหนและโดยใคร ซึ่งองค์กรนำจะรู้จักสมาชิกในเครือข่ายทั้งหมด แต่องค์กรอื่นๆ ที่เป็นสมาชิกในเครือข่ายอาจไม่รู้จักกันเองอย่างทั่วถึง ข้อดีคือมีประสิทธิภาพสูงในการขับเคลื่อนเพราะมีผู้นำหลักชัดเจน

อย่างไรก็ตาม เครือข่ายแบบนี้ข้อจำกัดคือ ประสิทธิภาพขององค์กรนำขึ้นอยู่กับผู้บริหารที่มองเห็นโอกาสและพร้อมสนับสนุนทรัพยากรในการทำงานร่วมกับองค์กรอื่นๆ ซึ่งโดยมากที่พบคือภาคประชาสังคม (เช่น มูลนิธิ) หรือภาครัฐส่วนท้องถิ่น (เช่น อบจ.) จะมีบทบาทเป็นองค์กรนำขณะเดียวกัน การที่องค์กรอื่นๆ ที่เป็นสมาชิกในเครือข่ายไม่รู้จักกันเองอย่างทั่วถึง หากเกิดความเปลี่ยนแปลงในองค์กรนำ (เช่น คนที่เคยทำงานไม่อยู่แล้ว นโยบายเปลี่ยนแปลง) การทำงานของเครือข่ายก็จะเฉื่อยลง เพราะขีดความสามารถในการทำงานไม่ถูกกระจายออกไป

และ 3. Network Administration Organization (องค์กรบริหารเครือข่าย) ในขณะที่เครือข่ายแบบที่ 2 องค์กรนำต้องแบกภาระหนักจากการทำงาน 2 หน้าที่ ทั้งภารกิจประจำขององค์กรตนเองและต้องออกไปทำงานร่วมกับองค์กรอื่นๆ ในเครือข่าย จึงเกิดเครือข่ายแบบที่ 3 นี้ ที่เป็นการนำตัวแทนและทรัพยากรขององค์กรต่างๆ ในภาคีมาทำงานร่วมกันทำงานในลักษณะแยกออกมาเป็นอีกองค์กรหนึ่ง มีคำเรียกว่าศูนย์บ้าง สถาบันบ้าง มีนักบริหารจัดการเครือข่ายที่เชี่ยวชาญด้านการประสานงาน และมีประสิทธิภาพในการขยายเครือข่าย

“การวิเคราะห์ผลลัพธ์ในระยะกลางและระยะยาว” มากไปกว่าการทำงานช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายแบบเฉพาะหน้ามีปัจจัยต้องคำนึง เช่น ที่มาของเครือข่าย ซึ่งบางแห่งเป็นการต่อยอดจากเครือข่ายเดิมที่มีอยู่ อาชีพ สมัชชาสุขภาพ เครือข่ายทำงานด้านสิ่งแวดล้อม) จำนวนสมาชิกในเครือข่าย กลุ่ม

เป้าหมายซึ่งแต่ละพื้นที่ไม่เหมือนกัน (อาทิ จ.แม่ฮ่องสอน เป็นพื้นที่ชายแดน กลุ่มเป้าหมายคือเด็ก กลุ่มชาติพันธุ์ ในขณะที่ จ.ระยอง เป็นพื้นที่อุตสาหกรรม กลุ่มเป้าหมายคือเด็กในครัวเรือนแรงงาน ย้ายถิ่น) ทูหรือทรัพยากรของเครือข่ายทั้งภายในและภายนอก

“การมีองค์กรภาคส่วนอื่น เช่น ภาคธุรกิจเป็นจำนวนมาก แล้วก็มีการจัดทำโครงการ เช่น CSR แล้วก็พยายามเอาเงินมาลงกับโรงเรียน ลงโรงเรียนไหนก็โรงเรียนนั้น เพราะเขาอาจจะไม่รู้ว่ามีพื้นที่จังหวัดนั้นมันยังมีอีกหลายเรื่องให้ทำ ไม่ใช่แค่ซื้อของไปแจก ดังนั้น ถ้าเครือข่ายในพื้นที่มองเห็นทุนเห็นโอกาสแบบนี้ แล้วสามารถมีข้อมูลของกลุ่มเป้าหมายได้ การจับคู่กันระหว่างคนที่ต้องการช่วยเหลือสังคมกับคนที่ต้องการรับการอุดหนุนช่วยเหลือ มันก็จะตรงเป้าหมายมากขึ้น

อันนี้คือการวิเคราะห์ทรัพยากรว่าในพื้นที่มีอะไร มีทุนอะไร มีการสนับสนุนอย่างไร มีความเข้มแข็งของชุมชนอย่างไรส่วนทรัพยากรภายในของเครือข่าย ก็คือทุนทั้งหลายที่ถูกนำมาแลกเปลี่ยนกัน ซึ่งในการศึกษาวิเคราะห์เครือข่าย ทุนมีหลายประเภท ทั้งที่เป็นเงิน ที่เป็นกายภาพ ที่เป็นข้อมูล ความรู้ ที่เป็นอำนาจ เป็นความไว้วางใจ เหล่านี้เป็นสิ่งที่ต้องเอามาแลกเปลี่ยนและไหลเวียนกัน ทุนภายนอก-ภายใน จะทำให้การจัดการเครือข่ายไปสู่ผลลัพธ์ได้” อาจารย์ชาย ระบุ

หากเจาะจงในประเด็นการจัดการศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ จะมีองค์ประกอบ 4 เรื่อง 1.ระบบการศึกษา มีแนวทางจัดการเรียนการสอน หลักสูตรทางเลือกที่เข้าถึงเป้าหมายกลุ่มเสี่ยง มีระบบคัดกรอง ระบบส่งต่อระหว่างโรงเรียนกับสถานประกอบการเพื่อรองรับเด็กหลุดออกนอกระบบ มีศูนย์ประสานการคุ้มครองเยียวยาที่มากกว่าเรื่องการศึกษา เช่น เด็กที่ถูกล่วงละเมิด ได้รับความกระทบกระเทือนทางจิตใจ มีอาการเจ็บป่วยต้องได้รับการดูแล

2.กระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในระดับชั้นเรียน เช่น ครู ผู้ดูแลเด็ก ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีนวัตกรรมหลากหลาย 3.การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ เพราะชีวิตของเด็กไม่ได้อยู่แต่ในโรงเรียน แต่ยังมีปัจจัยอื่นๆ ที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของเด็ก เช่น ครอบครัว ชุมชน อาชีพ บางครัวเรือนเด็กกำลังอยู่ในหัตถ์อ่าน-เขียน แต่ไม่มีหนังสือสักเล่ม การมีแหล่งเรียนรู้ในชุมชนรองรับจะช่วยเด็กกลุ่มนี้ได้ และ 4.กลไกการคุ้มครองทางสังคม เช่น การมีกองทุนระดับจังหวัด มีเครือข่ายคุ้มครองเด็ก

หนึ่งในตัวอย่างที่น่าสนใจคือ จ.ระยอง ซึ่งมี อบจ. เป็นองค์กรนำขับเคลื่อนงาน โดย อบจ. ตั้งองค์กรที่เรียกว่า“RILA (Rayong Inclusive Learning Academy)”เพื่อระดมคนที่ทำงานด้านการศึกษาอย่างจริงจัง เช่น อดีตข้าราชการที่เกษียณอายุ เคยเป็นศึกษานิเทศก์มาก่อน คนเหล่านี้เคยทำงานและเข้าใจพื้นที่เป็นอย่างดี RILA จึงถูกตั้งขึ้นมาเพื่อเป็นพื้นที่ให้คนเหล่านี้ทำงาน เป็นองค์กร “คลังสมอง” พร้อมไปกับการประสานเครือข่าย รวมถึงตั้งมูลนิธิส่งเสริมการศึกษาจังหวัดระยอง ประสานภาคเอกชนนำเงินมาลงขันกันเพื่อส่งเสริมคนในจังหวัด

“เราสามารถทำแผนยุทธศาสตร์การศึกษาระยองเพื่อคนระยองได้ ทั้งในเชิงของระบบ คือการมีหลักสูตรที่เป็นลักษณะเฉพาะ ทั้งการมีนวัตกรรมของการดูแล คือมีห้องเรียนที่มีรูปแบบการเรียนการสอนที่ Sensitive (ละเอียดอ่อน) ต่อความเหลื่อมล้ำ และสุดท้ายคือการมีกองทุนที่จะดูแลช่วยเหลือ” อาจารย์ชาย ยกตัวอย่าง

SCOOP@NAEWNA.COM

ข่าวที่เกี่ยวข้อง

ปังได้อีก! ปี 4 มธ.ดีไซเนอร์สุดเจ๋งสะกิดสังคม หวังจุกคิดหลากหลาย ย้ำเสมอภาค

วันที่ 15 กรกฎาคม 2566 - 03:12 น.

ปังได้อีก! ปี 4 มธ.ดีไซเนอร์สุดเจ๋งสะกิดสังคม หวังจุกคิดหลากหลาย ย้ำเสมอภาค

'ความหลากหลายทางเพศ' สะท้อนความงดงามของมนุษยชาติ ซึ่งทุกวันนี้ประเทศไทยและหลายประเทศทั่วโลกต่าง 'เปิดรับ' และตระหนักถึงศักดิ์ศรี-ความเสมอภาค และสิทธิต่างๆ ของคนทุกเพศทุกวัย

อย่างไรก็ดีต้องยอมรับความจริงที่ว่า กว่าที่จะเดินมาถึงวันนี้ได้ เราต่างผ่านประสบการณ์เจ็บปวดจนกระทั่งสังคมเกิดการเรียนรู้ และเมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไป จากการต่อสู้ต่างๆ ก็เปลี่ยนตาม

ในอดีต เราคุ้นชินกับการเดินขบวนประท้วง ตัวอย่างเช่นในปี ค.ศ.1848-1920 เกิดขบวนประท้วงใหญ่ในสหรัฐอเมริกาเพื่อเรียกร้องสิทธิการเลือกตั้งให้กับสตรี หรือการจัดขบวน Pride ของ LGBTQIA+ ทั่วโลก ก็ถือเป็นการแสดงพลังผ่านการเดินขบวนทั้งสิ้น

ทว่าในปัจจุบัน เครื่องมือการต่อสู้เพื่อแสดงออกถึงความคิด-จุดยืนต่อประเด็นนั้นๆ มีมากขึ้น และผันแปรไปตามไอเดีย-ทักษะ หนึ่งในนั้นคือการใช้ 'งานศิลปะ' ผ่านการออกแบบ โดยเฉพาะ 'แฟชั่น-เครื่องแต่งกาย' ที่มีทั้งการแฝงฝังนัยความหมายในลวดลาย ทั้งที่จำเป็นต้องอาศัยการตีความ และการสะท้อนออกมาอย่างตรงไปตรงมา

อย่างเช่นผลงานของ นเรวิน สีชนะนะ นักศึกษาชั้นปีที่ 4 จากสาขาวิชาศิลปะการออกแบบพัสดราภรณ์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (มธ.) ที่ได้สร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบชุดเสื้อผ้าที่ใช้ชื่อสื่อความชัดเจนว่า "ผ้าอนามัยฟรี จากภาษีประชาชน" ซึ่งถูกจัดแสดงอยู่ในงานนิทรรศการและแฟชั่นโชว์ "ศิลปินพนธ์ Pastra24" ในวาระครบรอบ 90 ปีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ทั้งหมดทั้งมวลตั้งต้นจากแนวคิดที่อยากจะสร้างชิ้นงานศิลปะ โดยการตั้งคำถามให้กับคนในสังคมไทย ได้จุกคิด "นเรวิน" จึงหยิบยกประเด็นที่สามารถเห็นได้ชัดเจน นั่นก็คือความไม่เท่าเทียมระหว่างเพศชายและหญิง ซึ่งเป็นพื้นฐานของสังคมไทยที่ยังใช้ระบบชายเป็นใหญ่ ผลให้สังคมพยายามกดขี่ผู้หญิง รวมถึง LGBTQIAN+

"สิ่งที่เห็นง่ายที่สุด คือการมองว่าการเป็นประจำเดือนนั้นเป็นของต่ำ การบูลลี่คนเป็นประจำเดือน การสนับสนุนถุงยางอนามัยฟรีแต่ไม่มีการสนับสนุนผ้าอนามัยฟรี ซึ่งโดยธรรมชาติผู้หญิงจะเป็นประจำเดือนทุกๆเดือน อีกทั้งยังจะคิดภาษีผ้าอนามัยอีก เราจึงหยิบเรื่องราวเหล่านี้ถ่ายทอดออกมาผ่านผลงาน" นเรวิน ระบุ

ในส่วนของการออกแบบผลงานนั้น 'นเรวิน' อธิบายสั้นๆ ว่า ผลงานนี้เริ่มต้นจากการใช้ผ้าอนามัยมาลดทอนโครงสร้างเก่าแล้วทำออกมาในรูปแบบใหม่ (deconstruction) ให้เป็นเสื้อผ้ามีลักษณะคล้ายผ้าอนามัย โดยดึงทุกอิริยาบถของการใช้ผ้าอนามัยมาให้ดูเข้าถึงได้ในรูปแบบของแฟชั่น ดีไซน์ และนำศิลปะการเสียดสีสังคมมาใช้ในงาน เพื่อล้อกับปัญหาการเมืองในปัจจุบัน

ที่สำคัญคือผลงานชิ้นนี้ไม่จำกัดว่าสำหรับเพศใด หรือก็คือสามารถใส่ได้ทุกเพศ (Unisex) โดยเขาเหตุผลว่า “จริงๆ แล้วผลงานที่ทำออกมานั้นสามารถใส่ได้ทุกเพศ รวมถึง LGBTQIAN+ เราอยากให้ผ้าอนามัยเป็นสิ่งที่ทุกคนสามารถพูดได้อย่างเต็มที่ และอยากให้สะท้อนถึงความคิดว่า หากผ้าอนามัยหรือการเป็นประจำเดือนไม่สามารถอยู่ใกล้ผู้ชายได้นั้น ถ้าผู้ชายต้องอยู่กับสิ่งนี้กันอย่างเปิดเผยจะมีมุมมองอย่างไรบ้าง”

ทว่า กว่าผลงานชิ้นนี้จะประกอบรูปชิ้นร่างจนสำเร็จในเวลากว่าขวบปีนั้น ต้องผ่านอุปสรรคหลายด้าน อาทิ เรื่องความขัดแย้งทางความคิดระหว่างครอบครัว และคนรอบข้าง การศึกษาข้อมูลต่างๆ

“เรื่องของความคิดที่ต่างกันว่าทำไมเราไม่ได้เป็นบุคคลที่ใช้ผ้าอนามัยแต่ทำไมถึงทำ แต่เรามองว่ามันไม่ใช่แค่ชายหรือหญิง แต่มันคือความเท่าเทียมในสังคม ทั้งหมดนี้ไม่ใช่แค่เรื่องของประจำเดือน แต่รวมถึงถึงการถูกกดขี่จากสังคมชายเป็นใหญ่ด้วย” นเรวิน กล่าว

นอกจากชุดเสื้อผ้าของ ‘นเรวิน’ แล้ว ภายในงานนิทรรศและแฟชั่นโชว์ดังกล่าว ยังมีอีกหนึ่งชิ้นงานที่สื่อสารในประเด็นเดียวกันนี้ แต่ใช้วิธีการถ่ายทอดความหมายระหว่างบรรทัด โดยใช้ชื่อว่า “The Magic of Butterflies ความมหัศจรรย์ของผีเสื้อ” ซึ่งผลิตออกมาในรูปแบบผ้าทอสำหรับใช้นุ่งหรือห่มเรือนกาย

อันเป็นผลงานของ **อรณัชชา จิณป็น** นักศึกษาชั้นปีที่ 4 จากสาขาวิชาศิลปการออกแบบทัศนศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มธ. โดยได้รับแรงบันดาลใจมาจากลวดลายและสีสันของผีเสื้อ รวมถึงในเชิงสัญลักษณ์ยังเป็นตัวแทนสูงสุดของ ‘เสรีภาพ’ ที่ครอบคลุมทุกมิติด้วย

เทคนิคในการทำนั้นได้มีการตัดหรือเจียนบางส่วนของส่วนต่างๆ (crop) ของปีกผีเสื้อที่มีองค์ประกอบสัดส่วน (composition) ที่ลงตัว จากนั้นนำมาวางลายบนผืนผ้าแล้วลวดทอนรายละเอียดของลาย รวมถึง

ปรับสีให้เข้ากับงานผ้าทอและเพื่อให้สามารถทอได้จริง

แม้วัสดุที่ 'อรุณชชา' เลือกใช้ส่วนใหญ่เป็นผ้าฝ้าย และผ้าไหมที่ไม่ได้ใช้แล้วจากโรงงานผลิตเสื้อผ้า แต่เธอบอกว่าอนาคตถ้าเป็นไปได้ก็อยากปรับเปลี่ยนวัสดุและการย้อมให้มาจาก**ธรรมชาติ**ที่จะทำให้เกิดผลเสียต่อ**ธรรมชาติ**ให้น้อยที่สุด รวมถึงอยากสนับสนุนเกษตรกรที่ปลูกฝ้ายหรือวัสดุ**ธรรมชาติ**ต่างๆ

"ชิ้นงานทั้งสองชิ้นนี้ อาจเป็นสิ่งที่ช่วยบอกได้อย่างดีว่าทำไมปีล่าสุด**ธรรมศาสตร์**เราได้อันดับที่ 7 ในการขับเคลื่อนเพื่อไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน SDGs ข้อที่ 5 ความเสมอภาคทางเพศ หรือ Gender Equality เพราะไม่ใช่แค่มหาลัยที่พยายามผลักดันหรือขับเคลื่อนผ่านนโยบายต่างๆ แต่นักศึกษาได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงออกตรงนี้ด้วย" ผศ.ดร.อรุณชชา ทิรคานนท์ คณบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์ มธ. กล่าว

ผศ.ดร.อรุณชชา กล่าวต่อไปว่า มากไปกว่านั้นไม่เพียงแต่ผลงานเหล่านี้มีแนวคิดที่สะท้อนปัญหาเชิงสังคมอย่างเฉยๆเท่านั้น วัสดุที่ใช้ต่างก็เป็นวัสดุเหลือใช้ และใช้เวลาในการย่อยสลายได้เมื่อเวลาผ่านไปอีกด้วย ซึ่งเป็นส่วนเล็กๆ ในการรณรงค์เรื่องการใช้ทรัพยากร**ธรรมชาติ**อย่างรู้คุณค่า และทั้งหมดนี้ไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อมต่างเชื่อมโยงไปสู่ความเป็น**ธรรมศาสตร์**ที่สอนให้รักประชาชนทั้งสิ้น

